

20-Iyun, 2026-yil

**MUSTAQIL TA’LIM JARAYONIDA LOYIHA METODI ASOSIDA
TALABALARNING IJODIY VA MUSTAQIL FIKRLASH
KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH**

Nurmatova Intizor Adambayevna

Osiyo xalkoro universiteti 1-bosqich magistranti

Annotatsiya: *Ushbu maqolada mustaqil ta’lim jarayonida loyiha metodidan foydalanishning talabalarning ijodiy va mustaqil fikrlash kompetensiyalarini rivojlantirishdagi ahamiyati tahlil qilingan. Loyiha metodining nazariy asoslari, pedagogik imkoniyatlari hamda talabalarning bilish faolligini oshirishdagi o’rni yoritilgan. Shuningdek, loyiha faoliyati orqali talabalarda mustaqil qaror qabul qilish, muammolarni hal etish, tanqidiy va ijodiy fikrlash ko’nikmalarini shakllantirish mexanizmlari ilmiy manbalar asosida tahlil qilingan. Tadqiqot natijasida loyiha metodining mustaqil ta’lim samaradorligini oshirishga xizmat qilishi hamda zamonaviy ta’lim talablariga mos kompetensiyalarni rivojlantirishdagi ahamiyati asoslab berilgan.*

Kalit so‘zlar: *Mustaqil ta’lim, loyiha metodi, ijodiy fikrlash, mustaqil fikrlash, kompetensiya, innovatsion ta’lim, talaba faolligi, ta’lim samaradorligi, pedagogik texnologiyalar.*

Аннотация: *В данной статье анализируется значение использования метода проектов в процессе самостоятельного обучения для развития компетенций творческого и самостоятельного мышления студентов. Освещены теоретические основы метода проектов, его педагогические возможности и роль в повышении познавательной активности обучающихся. Также на основе научных источников рассмотрены механизмы формирования у студентов навыков самостоятельного принятия решений, решения проблем, критического и творческого мышления посредством проектной деятельности. В результате исследования обоснована значимость метода проектов в повышении эффективности самостоятельного обучения и развитии компетенций, соответствующих требованиям современного образования.*

Ключевые слова: *самостоятельное обучение, метод проектов, творческое мышление, самостоятельное мышление, компетенция, инновационное образование, активность студентов, эффективность образования, педагогические технологии.*

Abstract: *This article analyzes the importance of using the project method in the process of independent learning for developing students’ creative and independent thinking competencies. The theoretical foundations of the project method, its pedagogical opportunities, and its role in increasing students’ cognitive activity are highlighted. The mechanisms of developing students’ skills of independent decision-making, problem-solving, critical and creative thinking through project activities are also analyzed based on scientific sources. The study substantiates the significance of the project method in improving the*

effectiveness of independent learning and developing competencies required by modern education.

Keywords: *independent learning, project method, creative thinking, independent thinking, competence, innovative education, student activity, educational effectiveness, pedagogical technologies.*

Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiya sharoitida ta'lim tizimi oldiga yangi talablar qo'yilmoqda. Zamonaviy jamiyat nafaqat bilimli, balki mustaqil fikrlay oladigan, muammolarga ijodiy yondasha oladigan va turli vaziyatlarda samarali qaror qabul qila oladigan mutaxassislarini tayyorlashni talab etadi. Shu sababli oliy ta'lim tizimida talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini samarali tashkil etish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasida oliy ta'lim tizimini rivojlantirishga qaratilgan islohotlarda ham talabalarning mustaqil ta'limiga alohida e'tibor qaratilmoqda. Kredit-modul tizimining joriy etilishi natijasida auditoriyadan tashqari ta'lim faoliyatining hajmi ortib, talabalar zimmasiga mustaqil o'rganish va izlanish vazifalari yuklatilmoqda. Bu esa ta'lim jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalar va innovatsion metodlardan samarali foydalanishni talab etadi. Shunday metodlardan biri loyiha metodidir. Mazkur metod talabaning bilimlarni tayyor holda qabul qilishidan ko'ra, ularni mustaqil ravishda izlash, tahlil qilish va amaliyotga tatbiq etishga yo'naltiradi. Natijada talabalarning ijodiy va mustaqil fikrlash kompetensiyalari rivojlanadi hamda ta'lim samaradorligi ortadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Mustaqil ta'lim va loyiha metodining nazariy asoslari ko'plab xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan o'rganilgan. Xususan, loyiha metodining shakllanishi va rivojlanishi amerikalik pedagog olim John Dewey hamda uning izdoshi William Heard Kilpatrick nomlari bilan bog'liq. John Dewey ta'limning amaliy faoliyat bilan uyg'un holda tashkil etilishi o'quvchilarning bilimlarni chuqurroq o'zlashtirishiga xizmat qilishini ta'kidlagan. William Heard Kilpatrick esa loyiha metodini mustaqil faoliyatga asoslangan samarali ta'lim texnologiyasi sifatida tavsiflagan.

Lev Vygotskiyning ilmiy qarashlarida ta'lim oluvchilarning rivojlanishida faoliyat va muloqotning muhim o'rin tutishi asoslab berilgan. Uning fikricha, ta'lim jarayonida mustaqil faoliyatning tashkil etilishi shaxsning intellektual rivojlanishini jadallashtiradi. Jean Piaget esa bilish jarayonining rivojlanish bosqichlarini o'rganib, mustaqil faoliyat orqali yangi bilimlarning shakllanishini ilmiy jihatdan izohlab bergan. Benjamin Bloom tomonidan ishlab chiqilgan taksonomiya ta'lim oluvchilarning fikrlash faoliyatini rivojlantirishga xizmat qiluvchi muhim metodologik asoslardan biri hisoblanadi. Bloom nazariyasida tahlil qilish, baholash va yaratish kabi yuqori darajadagi kognitiv faoliyatlar alohida o'rin egallaydi. Loyiha metodidan foydalanish aynan shu ko'nikmalarning rivojlanishiga xizmat qiladi.

Mahalliy olimlardan N.A. Muslimov, O'. Tolipov, M. Usmonboyeva, R. Ishmuhamedov va boshqa tadqiqotchilar tomonidan mustaqil ta'limni tashkil etish,

innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo‘llash hamda kompetensiyaviy yondashuv asosida ta’lim sifatini oshirish masalalari keng o‘rganilgan. Ularning ilmiy ishlari loyiha metodining zamonaviy ta’limdagi ahamiyatini ochib berishda muhim nazariy manba hisoblanadi.

ASOSIY QISM

Bugungi kunda oliy ta’lim tizimida talabalarning mustaqil ta’lim faoliyatini rivojlantirish asosiy vazifalardan biri sifatida qaralmoqda. Chunki zamonaviy mutaxassis nafaqat tayyor bilimlarni o‘zlashtirishi, balki yangi axborotlarni izlab topishi, ularni tahlil qilishi va amaliyotda qo‘llay olishi zarur. Shu nuqtai nazardan loyiha metodidan foydalanish mustaqil ta’lim samaradorligini oshirishning muhim omili hisoblanadi. Loyiha metodi ta’lim oluvchining faol ishtirokiga asoslanadi. Ushbu metodda talaba muammoni aniqlaydi, maqsadni belgilaydi, ma’lumotlarni yig‘adi, tahlil qiladi va yakuniy natijani taqdim etadi. Mazkur jarayon talabaning mustaqil bilim olish faoliyatini rivojlantirish bilan birga, uning ijodiy salohiyatini ham yuzaga chiqaradi. Mustaqil ta’lim jarayonida loyiha metodidan foydalanishning afzalliklaridan biri shundaki, u talabani tayyor bilimlarni o‘zlashtiruvchi emas, balki bilimlarni yaratuvchi va tadqiq qiluvchi subyektga aylantiradi. Talaba loyiha ustida ishlash davomida turli axborot manbalari bilan ishlaydi, o‘z fikrlarini asoslaydi, dalillar keltiradi va xulosalar chiqaradi.

Natijada uning tanqidiy va mustaqil fikrlash qobiliyatlari rivojlanadi. Ijodiy fikrlash kompetensiyasi zamonaviy ta’limning muhim natijalaridan biri hisoblanadi. Ijodiy fikrlash insonning mavjud muammolarga yangicha yondashishi, nostandart yechimlar topishi va innovatsion g‘oyalarni ilgari surishida namoyon bo‘ladi. Loyiha metodidan foydalanish jarayonida talabalar turli muammoli vaziyatlarga duch keladilar va ularni hal etish uchun ijodiy yondashuvlarni qo‘llashga majbur bo‘ladilar. Bu esa ijodiy tafakkurning rivojlanishiga xizmat qiladi.

Mustaqil fikrlash kompetensiyasi esa talabaning o‘z qarashlarini erkin ifoda etishi, voqea-hodisalarga tanqidiy baho bera olishi hamda mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatini anglatadi. Loyiha faoliyatida talabalar muammolarni o‘zlari aniqlaydilar, tadqiqot yo‘nalishini belgilaydilar va natijalarni mustaqil ravishda tahlil qiladilar. Shu sababli loyiha metodi mustaqil fikrlashni rivojlantirishning samarali vositalaridan biri sifatida namoyon bo‘ladi.

Loyiha metodining yana bir muhim afzalligi shundaki, u talabalarda mas’uliyat hissini shakllantiradi. Har bir loyiha ma’lum muddat va natijaga ega bo‘lganligi sababli talaba o‘z faoliyatini rejalashtirishga, vaqtni to‘g‘ri taqsimlashga va natija uchun javobgarlikni his qilishga o‘rganadi. Bu esa kelgusidagi kasbiy faoliyat uchun zarur bo‘lgan muhim sifatlarining shakllanishiga xizmat qiladi.

Loyiha faoliyati jarayonida talabalar axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan ham keng foydalanadilar. Elektron kutubxonalar, ilmiy ma’lumotlar bazalari, taqdimot dasturlari va raqamli platformalar bilan ishlash talabalarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantiradi. Zamonaviy axborotlashgan jamiyatda mazkur kompetensiyalar alohida ahamiyatga ega. Shuningdek, loyiha metodi talabalarning kommunikativ kompetensiyalarini

20-Iyun, 2026-yil

rivojlantirishga ham yordam beradi. Guruhli loyihalarni bajarish jarayonida talabalar hamkorlik qilish, o‘z fikrlarini asoslash, bahs-munozaralarda ishtirok etish va jamoa bilan ishlash tajribasiga ega bo‘ladilar. Bu esa ularda muloqot madaniyatining rivojlanishiga olib keladi. Mening fikrimcha, loyiha metodining eng muhim jihati talabaning ta‘lim jarayonidagi faolligini oshirishidir. An‘anaviy ta‘limda talaba ko‘pincha tinglovchi sifatida ishtirok etsa, loyiha metodida u faol tadqiqotchi va ijodkor sifatida namoyon bo‘ladi. Aynan shu jihat loyiha metodining zamonaviy ta‘limdagi ustunligini belgilaydi. Shuningdek, loyiha metodidan foydalanish talabalarning o‘z-o‘zini rivojlantirish ehtiyojini shakllantiradi. Talaba loyiha ustida ishlash davomida yangi bilimlarni egallashga, kasbiy ko‘nikmalarini rivojlantirishga va o‘z imkoniyatlarini sinab ko‘rishga intiladi. Bu esa uzluksiz ta‘lim tamoyillarini amalga oshirishga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda Mustaqil ta‘lim jarayonida loyiha metodidan foydalanish talabalarning ijodiy va mustaqil fikrlash kompetensiyalarini rivojlantirishning samarali vositalaridan biri hisoblanadi. Mazkur metod ta‘lim oluvchilarning bilish faolligini oshiradi, mustaqil qaror qabul qilish ko‘nikmalarini shakllantiradi hamda muammolarni hal etishga yo‘naltirilgan ijodiy yondashuvlarni rivojlantiradi.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, loyiha metodidan foydalanish talabalarning mustaqil bilim olish, axborot bilan ishlash, kommunikativ va tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu bois oliy ta‘lim muassasalarida mustaqil ta‘limni tashkil etishda loyiha metodidan keng foydalanish ta‘lim sifatini oshirish va zamonaviy talablarga javob beradigan mutaxassislarni tayyorlashning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Dewey J. Democracy and Education. – New York: Macmillan, 1916.
2. Kilpatrick W.H. The Project Method. – New York, 1918.
3. Vygotskiy L.S. Pedagogik psixologiya. – Moskva, 1991.
4. Piaget J. The Psychology of Intelligence. – London, 1950.
5. Bloom B.S. Taxonomy of Educational Objectives. – New York, 1956.
6. Muslimov N.A. Kasb ta‘limi pedagogikasi. – Toshkent: Fan, 2019.
7. Tolipov O‘., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: O‘qituvchi, 2017.
8. Ishmuhamedov R. Innovatsion pedagogik texnologiyalar. – Toshkent, 2020.
9. Azizxo‘jayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent, 2018.
10. Saidahmedov N. Yangi pedagogik texnologiyalar. – Toshkent, 2019.